
ПОЛІТОЛОГІЯ

DOI: 10.32347/2786-7269.2022.1.234-245

УДК 327.5 (470+571) (73)

к.т.н., с.н.с. **Мироненко В.В.**,
slavik_kiev@ukr.net, ORCID: 0000-0003-0236-4134,
Центр воєнно-стратегічних досліджень
Національного університету оборони України
ім. І. Черняховського, м. Київ

РАКЕТНО-ЯДЕРНІ ПРОГРАМИ У ПОЛІТИЧНИХ ДОКТРИНАХ США

Досліджена характеристика особливостей ракетно-ядерних програм у політичних доктринах США. Під час дослідження використано методи історичної реконструкції і аналітичної інтерпретації. Надано характеристику закономірностям динаміки доктринальних основ ракетно-ядерної політики США.

Висвітлено складові ракетно-ядерних програм у політичних доктринах, серед яких напрями збільшення фінансування ракетно-ядерних програм, характер зовнішніх загроз, в умовах яких може бути використано ракетно-ядерне озброєння, технологічні особливості удосконалення ракетно-ядерних озброєнь у контексті розвитку ядерної енергетики. Метою даної статті розкриття закономірних особливостей у динаміці змін політичних підходів правлячих політичних сил щодо таких політичних напрямів, як стримування та недопущення розповсюдження таких видів озброєнь. Показано значення ракетно-ядерного потенціалу збройних сил США для політичного домінування і забезпечення національної безпеки, впливу на міжнародні відносини і формування зовнішньополітичної доктрини загалом. Висвітлено дискусії науковців, зокрема досліджено позиції вчених щодо причин і факторів, які вплинули на зміни у доктринальних основах ракетно-ядерної політики США у процесі забезпечення національної безпеки і міжнародної безпеки загалом. Встановлено, що тенева доктринальних основ програмних документів США щодо ракетно-ядерного озброєння у політиці забезпечення національної та міжнародної безпеки визначається трьома складовими: стримування зовнішньої агресії і недопущення розповсюдження ядерних озброєнь; залежність доктрин від ідеологій політичних режимів правлячих партій США; постійної кореляції підходів щодо забезпечення національної та міжнародної безпеки засобами ракетно-ядерних озброєнь. Доведено, що американська політична доктрина у міжнародній політиці відводить одне з ключових місць ракетно-ядерному потенціалу США.

Ключові слова: політична доктрина; ракетно-ядерна програма; національна безпека; міжнародні відносини; стратегія стримування.

Постановка проблеми. Політика держав, на озброєнні яких наявний ракетно-ядерний потенціал, побудована на системі сформульованих у різноманітних політичних програмах, стратегічних і тактичних доктринах та відповідних нормативно-правових актах безпекових документах, які відображають позицію держав щодо ролі і значення ракетно-ядерних озброєнь у концепціях забезпечення національної та міжнародної безпеки. Відповідно у таких ядерних держав є своя специфіка структури і складу ракетно-ядерних сил, ядерної політики, філософії ядерної політики, що відображено у таких документах. Дані аспекти набули своєї актуальності у сучасних політологічних дослідженнях в умовах змін векторів геополітики у постбіполярний період у контексті значних загострень міжнародних відносин.

Аналіз актуальних досліджень. Дослідження значення ракетно-ядерних програм у політичних доктринах США здійснюється як українськими, так і зарубіжними вченими. У роботах таких вчених, як Р. Алпровіц, Г. Аптекер, В. Берге, З. Бжезинський, Ж-Б. Дюрозель, К. Гетланд, Ш. Жибрен, Г. Кіссінгер, Р. Котхари, У. Лафібер, В. Лей, Р. Лепп, Д. Лоусон, Р. Лундестад, Ю. Мадер, В. Мастни, Р. Родес, А. Ротфельд та інших значною мірою проаналізовані особливості формування та політичного використання американських ракетно-ядерних програм. Водночас недостатньо дослідженими залишаються аспекти цілісної оцінки доктринальних особливостей ракетно-ядерних програм США у сучасних умовах міжнародної політики.

Мета і завдання статті. Метою даної статті є характеристика особливостей ракетно-ядерних програм у політичних доктринах США. Завданням статті є визначення закономірностей динаміки доктринальних основ ракетно-ядерної політики США.

Виклад основного матеріалу. За свідченням дослідників, у США після закінчення Другої світової війни була відсутня чітка стратегія щодо майбутнього ракетно-ядерної політики. До того ж в Білому домі вважали, що США досить довго будуть єдиним володарем нового типу озброєнь. Історія показала, що це припущення було помилковим. Президентські адміністрації Д. Ейзенхауера, Дж. Кеннеді і Л. Джонсона робили спроби оцінити загрозу і виробити підхід до вирішення проблеми застосування ракетно-ядерних програм у міжнародно-політичних цілях. Проте успішність цих спроб є спірною, особливо беручи до уваги відсутність єдиного підходу до проблеми в американських державних структурах. Перші кроки по формуванню підходу до питання про формування і застосування ракетно-ядерних програм США зробили ще до його створення. В

укладеній з Сполученим Королівством в серпні 1943 р. Квебекській угоді британський прем'єр-міністр У. Черчилль погодився, що рішення щодо подальшого використання атомної енергії в післявоєнний період буде приймати президент США [1]. Положення документа вводили заборону на передачу технологій іншим країнам за відсутності взаємної згоди Великобританії і США. Очевидно, що ця заборона була направлена в першу чергу проти СРСР, але в умовах американо-британського лідерства в розробці технології вона закладала основу для загального режиму нерозповсюдження [2, с. 138].

Свої корективи у формування стратегічних доктрин у політиці США було внесено після застосування ядерної зброї проти Японії, коли цей засіб ведення бойових дій засвідчив небезпеку не для окремо взятих міст чи держав, а для людства в цілому. Використання у разі війни ядерної зброї вважалося необхідним для компенсації очевидної переваги СРСР у конвеційних (звичайних) озброєннях у Європі. Схвалена у вересні 1948 р. доктрина NSC-30 вперше дозволила залучити ядерну зброю до військового планування США, а також у ній констатувалося: росіянам «ніколи не треба надавати жодних причин вважати, що США не використають проти них у разі необхідності атомну зброю» [3, с. 624-628]. У стримуванні слід розрізняти два аспекти: (1) утримання противника від міжнародної дестабілізації (так званого ревізіонізму у міжнародній системі), тобто спроби змінити ситуацію на власну користь, яке може здійснюватися загрозою застосування військової сили чи її застосуванням не щодо противника, а проти його союзника – на периферії (Корея, В'єтнам, Близькій Схід, Афганістан, Латинська Америка та ін.), при цьому зовсім не обов'язковим є застосування зброї масового знищення (containment); (2) вплив на поведінку іншої сторони загрозою нанесення абсолютно неприйнятної для неї за масштабами втрат удару у відповідь на агресію (deterrence). Ядерне стримування, звичайно, відноситься до другої категорії [4, с. 135].

Зважаючи на це, на початку 1960-х рр. склалася низка передумов до зміни ключових військово-стратегічних доктрин Сполучених Штатів щодо протистояння з Радянським Союзом. Ініціатором процесу їхньої розробки й адаптації стало нове керівництво країни на чолі з обраним у 1961 р. президентом демократом Джоном Ф. Кеннеді, а каталізатором – так звана "Карибська криза" 1962 р. Безпрецедентний рівень загрози Сполученим Штатам, спричинений розміщенням арсеналу ядерної зброї СРСР на Кубі, остаточно засвідчив тезу про вразливість території США до ударів міжконтинентальних балістичних ракет (МБР), адже успіхи СРСР у розробці ракетних технологій були очевидні у зв'язку із широко висвітленою в медійному середовищі космічною програмою, зокрема першим пілотованим польотом в космос у квітні 1961 р. Американські експертні кола та політичні еліти переконались у тому, що доктрина "масованої відплати"

та агресивного стримування СРСР застаріла як у технологічному, так і політичному сенсах. На зміну стратегії "необмеженої ескалації" (all-out war), якої дотримувалася попередня республіканська адміністрація президента Ейзенхауера, прийшла ідея "контрольованої ескалації" (mounting pressures) – контролю та локалізації конфліктів, гнучкого застосування військових стратегій, засобів і технологій з метою якщо не унеможливити, то відтягнути масований ядерний удар по Радянському Союзу до ситуації, коли можна буде максимально ефективно нейтралізувати військові сили СРСР, насамперед – стратегічні озброєння. Цей комплекс доктрин і стратегій отримав назву "гнучкого реагування" (flexible response) [5]. На перший погляд доктрина "гнучкого реагування" мала сприяти співпраці США з європейськими партнерами по блоку НАТО, адже відтепер Сполучені Штати, що досі вважали себе майже невразливими для радянської ядерної зброї і могли під час обговорень планів військового конфлікту з СРСР оперувати термінами "удар у відповідь" та "відплата", ставали в один ряд із державами, для яких непоправні руйнації у випадку радянської агресії були неминучою перспективою. Утім, для свого успішного функціонування доктрина "гнучкого реагування" потребувала такого рівня контролю над військовими підрозділами, штабного планування, управління та оперативності в обробці розвідувальної та оперативної інформації, який на момент початку 1960 рр. не міг бути забезпечений навіть усередині власне американських збройних сил, не кажучи вже про багатосторонній військовий блок НАТО, чиє управління та координація були завданням значно більшого масштабу [6, с. 48]

Дослідження засвідчують [7, с. 219], що в кінці 1960-х - початку 1970-х рр. в рамках стратегії «Стимування» оформилося дві основні теорії - «застосування ядерної зброї» і «Взаємне гарантоване знищення». У першій з них стверджувалося, що можна уникнути тотальної ядерної війни між СРСР і США, перевівши її на локальний рівень. Згідно другої теорії застосування ядерних озброєнь неминуче повинно було привести до знищення обох сторін, тому нанесення «першого удару» не мало ніякого сенсу. До середини 1960-х рр. стався перехід від стратегії «Застосування ядерної зброї» до стратегії «взаємного гарантованого знищення», що здійснювалося до кінця 1970-х років.

Результати виборів 1980 р. були сприйняті новою республіканською адміністрацією як мандат народу на радикальну зміну стратегічного балансу на користь США. Вже під час своєї першої пресконференції 31 січня 1981 р. Рейган виступив із вкрай ворожою заявою на адресу СРСР та його керівників [8, с. 3–14]. Адміністрація Рейгана приступила до розробки "нової військової стратегії" – лінії "прямого протистояння" між США та СРСР. Новий президент був переконаний, що посилення оборони було ключовим моментом у відновленні

поваги до США у світі. Його курс було спрямовано, передусім, на досягнення "повної і незаперечної" військової переваги над СРСР. На думку Пентагону, наявність у США потужних стратегічних ядерних сил і розгортання на додаток до них великих т.зв. "євроракет" (Першинг-2 і крилатих ракет) дозволила б досягти політичних і військових цілей в "обмеженій" ядерній війні. Водночас передбачалася підготовка до ведення бойових дій традиційних збройних сил. У цей період військове керівництво США дивилося на імовірну ядерну війну як серію обмінів "дозованими" ударами різних масштабів, розтягнутих у часі. Розробку теоретичних аспектів нової військової доктрини Рейган доручив своєму колезі та другу К. Уайнбергеру, якого призначив на посаду міністра оборони. Він, зокрема, обґрунтовував необхідність і можливість ведення тривалої (до 4-6 місяців) ядерної війни проти СРСР, і поставив задачу створення умов для "тривалого виживання ядерних сил". На основі цих вказівок було розроблено спеціальну директиву, якою Рейган безумовно визнав можливість перемоги у тривалій ядерній війні проти СРСР. Положення документа були підкріплені програмами модернізації стратегічних озброєнь США та додатковими джерелами їхнього фінансування [9]. Слід зазначити, що Рейган мав істотно інші "ядерні погляди", ніж його попередники на президентській посаді – зброя масового ураження меншою мірою була фактором "стримування" Радянського Союзу. Передусім вона мала втягувати Москву в черговий виток гонки озброєнь, яка повинна була стати "могильною плитою" соціалістичної економіки. Радники Рейгана вважали, що Кремль не зможе пропорційно відповісти на американський виклик [10, с. 213].

У період перебування при владі республіканської адміністрації Дж. Буша проблема поширення ракетно-ядерного озброєння була визначена в доктринальних документах як одна з основних загроз національній безпеці США. Фактичною метою цього було використання даної геополітичної загрози як приводу для реалізації власних зовнішньополітичних інтересів і втручання у внутрішні справи країн таких регіонів світу як Близький Схід і ін. В результаті США все більше схилилися до силового вирішення проблеми поширення, що відображено в їх офіційних документах і визначається терміном «контррозповсюдження». Під приводом зниження загрози розповсюдження адміністрація Дж. Буша активно намагалася взяти під контроль розвиток світового ринку ядерної енергетики, з метою знайти можливість регулювати відносини між країнами-споживачами і країнами-експортерами ядерних технологій і послуг. Прикладом цього прагнення є ініціатива «Глобальне ядерне енергетичне партнерство» [11, с. 77].

Усі Президенти Сполучених Штатів з часів Картера заявляють про необхідність повної відмови від ядерної зброї, проте, водночас відмічають про

нереальність виконання даного кроку за сучасних умов через необхідність реагувати на нові виклики світовому порядку. Ядерні випробування в КНДР та продовження ядерної програми в Ірані свідчать про можливість подальшого горизонтального розповсюдження ядерної зброї. Ще більшу загрозу становлять терористичні групи, які прагнуть набути ядерну зброю, адже вони не вписуються у концепцію ядерного стримування. Головну ж небезпеку продовжують становити ядерні арсенали Російської Федерації та КНР, де проголошено про початок широкомасштабних модернізацій цих програм. [12, с.13-14] Таким чином, визріла необхідність зміни ядерної доктрини США, адже «тріада безпеки» США, озвучена Дж. Бушем у 2001 році: 1) опора на ядерну зброю та звичайні озброєння; 2) оборонна зброя; 3) інфраструктура для забезпечення дієвості 1 та 2, - не відповідає сучасним вимогам [13, с. 37].

Одним з напрямків зовнішньої політики США було визнання нових незалежних держав, що виникли після розпаду СРСР, і встановлення з ними відносин. Білий дім визнав державну незалежність нових незалежних республік в грудні 1991 року і встановив з ними дипломатичні відносини [14, с. 51-53].

За президентства Клінтона воєнна стратегія США була націлена на визначення принципів боротьби з тероризмом в країні, і перед збройними силами були поставлені нові завдання. У директиві президента Клінтона в 1995 році вказувалося, що для терористів не може бути ніяких поступок. Найцікавішою приміткою в директиві було те, що Сполучені Штати могли використовувати всі засоби, включаючи військові, для захоплення або знищення терористичної групи без згоди іноземних держав, і всі держави повинні допомагати США в цьому питанні [14, с. 57; 15].

У період президентства Барак Обама, хоча й поступався своєму супернику у досвіді в сфері зовнішньої політики, проте його позиція є більш послідовною. Як і Маккейн, він є прибічником «концепції без'ядерного світу», проте, його програма була наступною: Так, Обама виступає за відмову від можливості нанесення ядерного удару по території третіх країн та значне скорочення ядерних арсеналів, і готовий навіть піти на пропозицію РФ щодо їх обмеження 1500 одиниць, встановлення жорсткої системи контролю за відміною взаємного націлювання (hair-trigger alert). Також він виступає за повну заборону виробництва збройних ядерних матеріалів та посилення охорони усіх військових ядерних об'єктів, що унеможливить потрапляння ядерної зброї до рук терористів. Пріоритетом своєї політики у ядерній сфері Обама вважає ратифікацію Договору про заборону ядерних випробувань (СТВТ), тим більше, що більшість у Конгресі виступає за цю пропозицію. Щодо розробки нових видів ядерних озброєнь, то Обама не підтримує проект RRW, бо це знову може призвести до нового витку гонки озброєнь. Так само й система ПРО може бути

розгорнута, якщо вона буде дійсно ефективною, а не політично мотивованою [13, с. 37].

У подальшому після обранням Президентом США Д. Трампа, у всіх трьох стратегічних документах, прийнятих адміністрацією Дональда Трампа на рубежі 2017 і 2018 рр.: «Стратегії національної безпеки» (СНБ), «Стратегії національної оборони» (СНО) і «Огляді ядерної політики» (ОЯП), що зветься ще американською ядерною доктриною, констатується, що тепер конкуренція великих держав, а не тероризм, як це було раніше, становить головну загрозу для Сполучених Штатів. І незважаючи на те що в СНБ двічі в різних контекстах в якості головного виклику Сполученим Штатам як і раніше вказано тероризм, а ще в одному випадку – економічна безпека, можна говорити про певні переорієнтації установок Вашингтона [16, с. 48].

«Огляд ядерної політики» (ОЯП – NPR) – документ, що відображає положення ядерної доктрини, підготовлений Пентагоном і випущений Білим домом в лютому 2018 року – єдиний з трьох основних американських стратегічних документів (два інших: «Національна стратегія безпеки» і «Національна стратегія оборони», прийняті відповідно в грудні 2017 року і січні 2018 г.), де прописана індивідуальна стратегія щодо кожної з країн, що представляють, як вважають американські політики, виклик для США в ядерній галузі. Хоча очевидно, що стосовно таких різних країн, як Росія і Китай, Північна Корея і Іран, політика США буде кожен раз окремою, особливою, але вперше це саме так спеціально формулюється в американській ядерній доктрині. Використовувані для іменування цієї стратегії дієслово *tailor*, іменник *tailoring* або прикметник *tailored*, що означають «зроблено на замовлення», «спеціально розроблене», згадуються в документі 44 рази: стосовно і до різних опцій «обмеженої ядерної війни» в залежності від обставин, і до різних країнових стратегій. (тоді як в попередньому «Огляді ядерної політики», випущеному ще при адміністрації Барака Обами в 2010 р, це слово не зустрічалося). Глави, що відносяться до «окремим країнових стратегій», подаються в ОЯП навіть двічі: спочатку при характеристиці міжнародної ситуації, а потім – при описі того, «що робити». Причому в першому випадку відповідна частина документа була додана вже після виходу попереднього, підготовленого в Пентагоні, варіанти тексту на наступному етапі роботи над ним в самому Білому домі, що, на погляд дослідників, свідчить про увагу до формулювання індивідуальних країнових стратегій з боку американської виконавчої влади на самому високому рівні [16, с. 22].

Основну загрозу миру, на думку укладачів ОЯП, представляє вже не міжнародний тероризм, як це вважалося при попередніх адміністраціях, а відновлена конкуренція великих держав, до якої, як вказується в документі,

окрім Росії, приєднався і Китай. Відзначається поява і нових викликів в ядерній області, пов'язаних з тим, що вже і деякі інші країни прагнуть до володіння надсучасними технологіями, включаючи військові технології, якими раніше володіли виключно великі держави. Але хоча нерозповсюдження зброї масового знищення і технологій її виробництва також вказується в якості найважливішого завдання Сполучених Штатів, держави-партнери США, що придбали ядерну зброю в останні десятиліття в даному контексті не згадуються [16, с. 23].

У сучасній світовій політиці Російська Федерація і США відіграють окрему роль і займають зовсім суперечливі місця в світі. Сполучені Штати – єдина геостратегічна, глобальна наддержава з величезною економічною і військовою потужністю в сучасному світі. Всі ці показники дають Сполученим Штатам велику геостратегічну перевагу. Однак нова концепція зовнішньої політики, прийнята 28 травня 2000 року після приходу до влади президента Володимира Путіна, більше не говорить про абсолютну перевагу Сполучених Штатів. «Російська Федерація готова подолати недавні труднощі з США і зберегти структуру російсько-американського співробітництва, яка формувалася близько 10 років», – йдеться в документі. Незважаючи на різні, часом складні розбіжності в думках, російсько-американські відносини є важливою умовою поліпшення міжнародної обстановки і забезпечення глобальної стратегічної стабільності» [17, с.522].

Висновки і перспективи подальших досліджень Таким чином, характеристика доктринальних засад США щодо ракетно-ядерних програм засвідчує значну динаміку трансформацій політичного змісту доктрин в умовах сформованого біполярного світового порядку, що у подальшому трансформувалася у постбіполярний порядок. Доктринальні основи ракетно-ядерних програм США набували змін від біполярності до мультидоктринального підходу із індивідуалізацією підходів щодо значення ракетно-ядерних програм у забезпеченні американської національної безпеки і зовнішньополітичних інтересів загалом. Даний процес продемонстрував наслідки мультиполярних доктринальних основ ракетно-ядерних програм США, які виразилися у різноманітних підходах до методів застосування ракетно-ядерного озброєння у процесі захисту суверенітету і територіальної цілісності, а також світового безпекового порядку, що трактувалося у програмах як застосування таких озброєнь від превентивних ударів, до відмови від першого застосування, у чому остання позиція є окремим перспективним напрямом подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Quebec Agreement (Aug. 19, 1943). Atomicarchive.or]. URL: <http://www.atomicarchive.com/Docs/ManhattanProject/Quebec.shtml>

2. Шведов Д.В. Эволюция политики США в области нераспространения ядерного оружия (1945-1965). *Известия Уральского федерального университета*. Сер. 3, Общественные науки. 2014. № 1 (125). С. 137–144.
3. NSC-30, September 16, 1948/ United States Policy on Atomic Warfare. *Foreign Relations of the United States*. 1948 General; the United Nations (in two parts). Part 2. Washington: GPO, 1948. 1016 p.
4. Потехін О.В. Незастосування ядерної зброї у військово-політичній стратегії США та Україна. *Проблеми всесвітньої історії*. 2016. № 2. С. 132-152.
5. Pedlow G.W. The Evolution of NATO strategy, 1949– 1969 / G.W. Pedlow. NATO strategy documents 1949–1969 / ed. by G.W. Pedlow. Brussels, 1997. URL : www.nato.int/archives/strategy.htm.
6. Масний В. Розвиток доктринальних і концептуальних основ військової співпраці США з європейськими союзниками кінця 1950-х – другої половини 1960-х років. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Історія. №3 (138). К, 2018. С. 46–50.
7. Федюшко Д.И. Эволюция доктрины сдерживания в работах специалистов корпорации RAND от взаимного гарантированного уничтожения к избирательному применению ядерного оружия (1950-1960-е гг.). *Политика и Общество*. 2015. № 2. С. 214-220.
8. Рогов С.М. Россия и США в многополярном мире. США: экономика, политика, идеология. 1992. № 10. С. 3–14.
9. NSDD-13. Nuclear Weapons Employment Policy. October 19, 1981. Federation of American Scientists. URL : <http://www.fas.org/irp/offdocs/nsdd/nsdd-13.pdf>
10. Крисенко Д.С. Радянсько-американський «ядерний діалог» періоду першої адміністрації Р. Рейгана (1981-1984 рр.). *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : щокв. наук. журн.* Київ : Міленіум, 2013. № 1. С. 212-215.
11. Понамарев С.В. Взаимосвязь состояния режима нераспространения ядерного оружия и развития китайско-американских отношений : дис... канд. полит. наук : 23.00.04 Москва, 2010. 183 с.
12. Robert Gates: Nuclear Weapons and Deterrence in the 21st Century: Transcript of speech. *Carnegie Endowment for International Peace*. October 28, 2008. 16 p
13. Вишньов В. Можливі зміни в американській ядерній доктрині після президентських виборів 2008 року у США. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. Випуск 88 (Частина I), 2010. С. 36–38.

14. Фаталиев М., Касумлу М. Современная история Европы и Америки (1945-2002-е годы) Баку: Адильоглу, 2008. 338 с.
15. Аллахвердиев Рамиль Ариф оглы. Геополитические аспекты современных военных стратегий ведущих государств мира. *Азимут научных исследований: экономика и управление*. 2020. Т. 9. № 3(32). С. 13–16.
16. Бубнова Н.И. Новая стратегия национальной безопасности администрации Трампа: «конкуренция великих держав» в центре внимания. *Россия и современный мир*. 2019. № 1 (102). С. 48–71.
17. Аббасбейли А. Мировая политика. Баку: Нурлар, 2011. 582 с.

Myronenko Vyacheslav,
candidate of technical sciences, senior researcher,
Center for military and strategic research
National University of Defense
of Ukraine named after I. Chernyakhovskyi, Kiev

NUCLEAR MISSILE PROGRAMS IN THE POLITICAL DOCTRINES OF THE UNITED STATES

The article examines the characteristics of nuclear missile programs in US political doctrines. Methods of historical reconstruction and analytical interpretation were used during the research. A description of the patterns of dynamics of the doctrinal foundations of US nuclear missile policy is given.

The article highlights the components of nuclear missile programs in political doctrines, including areas of increasing funding for nuclear missile programs, the nature of external threats in which nuclear missiles can be used, technological features of nuclear missile weapons improvement in the context of nuclear energy development. The purpose of this article is to reveal the natural features in the dynamics of changes in the political approaches of the ruling political forces in such policy areas as deterring and preventing the proliferation of such weapons. The importance of the nuclear missile potential of the US military for political dominance and national security, influence on international relations and the formation of foreign policy doctrine in general is shown. The discussions of scientists are covered, in particular, the positions of scientists on the causes and factors that influenced the changes in the doctrinal foundations of US nuclear missile policy in the process of ensuring national security and international security in general. It is established that the genesis of the doctrinal bases of the US missile and nuclear weapons policy documents in the policy of national and international security is determined by three components: deterring external aggression and preventing the proliferation of nuclear weapons; dependence of

doctrines on the ideologies of the political regimes of the ruling US parties; constant correlation of approaches to ensuring national and international security by means of nuclear missiles. It has been proven that American political doctrine in international politics gives one of the key places to the US missile and nuclear potential.

Key words: political doctrine; nuclear missile program; national security; international relations; containment strategy.

REFERENCES

1. Quebec Agreement (1943) Atomicarchive.or. URL: <http://www.atomicarchive.com/Docs/ManhattanProject/Quebec.shtml> {in English}.
2. Shvedov D.V. (2014) Jevoljucija politiki SShA v oblasti nerastrostraneniya jadernogo oruzhija (1945-1965) [Evolution of US nuclear nonproliferation policy (1945-1965)]. Izvestija Ural'skogo federal'nogo universiteta. Obshhestvennye nauki. {in Russian}.
3. NSC-30, (1948) United States Policy on Atomic Warfare. *Foreign Relations of the United States*. 1948 General; the United Nations (in two parts). Part 2. Washington: GPO. {in English}.
4. Potiekhin O. V. (2016) Nezastosuvannia yadernoi zbroi u viiskovo-politychnii stratehii SShA ta Ukraina [Non-use of nuclear weapons in the military-political strategy of the United States and Ukraine]. Problemy vsesvitnoi istorii. {in Ukrainian}.
5. Pedlow G.W. (1997) The Evolution of NATO strategy, 1949–1969 / G.W. Pedlow. NATO strategy documents 1949–1969 / ed. by G.W. Pedlow. Brussels. URL : www.nato.int/archives/strategy.htm. {in English}.
6. Masnyi V. (2018) Rozvytok doktrynalnykh i kontseptualnykh osnov viiskovoi spivpratsi SShA z yevropeiskymy soiuzykamy kintsia 1950-kh – druhoi polovyny 1960-kh rokiv [Development of the doctrinal and conceptual foundations of US military cooperation with European allies in the late 1950s - second half of the 1960s]. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Istoriiia. {in Ukrainian}.
7. Fedjushko D.I. (2015) Jevoljucija doktriny sderzhivaniya v rabotah specialistov korporacii RAND ot vzaimnogo garantirovannogo unichtozheniya k izbiratel'nomu primeneniju jadernogo oruzhija (1950-1960-e gg.) [The evolution of the doctrine of deterrence in the works of specialists of the RAND corporation from mutual assured destruction to the selective use of nuclear weapons (1950s-1960s)]. Politika i Obshhestvo. {in Russian}.
8. Rogov S. M. (1992) Rossiya i SShA v mnogopoljarnom mire [Russia and the United States in a multipolar world]. SShA: jekonomika, politika, ideologija. {in Russian}.

9. NSDD-13. (1981) Nuclear Weapons Employment Policy. Federation of American Scientists. URL : <http://www.fas.org/irp/offdocs/nsdd/nsdd-13.pdf> {in English}.
10. Krisenko D.S. (2013) Radjans'ko-amerikans'kij "jadernij dialog" periodu pershoï administracii R. Rejgana (1981-1984 rr.) [Soviet-American "nuclear dialogue" during the first Reagan administration (1981-1984)]. *Visnik Nacional'noï akademii kerivnih kadriv kul'turi i mistectv : shhokv. nauk. zhurn.* Kiïv : Milenium. {in Ukrainian}.
11. Ponamarev S. V. (2010) *Vzaimosvjaz' sostojanija rezhima nerasprostranenija jadernogo oruzhija i razvitija kitajsko-amerikanskih otnoshenij* [Relationship between the State of the Nuclear Non-Proliferation Regime and the Development of Sino-American Relations]: dis... kand. polit. nauk : 23.00.04 Moskva. {in Russian}.
12. Robert Gates (2008): Nuclear Weapons and Deterrence in the 21st Century: Transcript of speech. *Carnegie Endowment for International Peace.* {in English}.
13. Vyshnov V. (2010) *Mozhlyvi zminy v amerykanskii yadernii doktryni pislia prezidentykykh vyboriv 2008 roku u SShA* [Possible changes in American nuclear doctrine after the 2008 US presidential election]. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn.* {in Ukrainian}.
14. Fataliev M., Kasumlu M. (2008) *Sovremennaja istorija Evropy i Ameriki (1945-2002-e gody)* [Modern history of Europe and America (1945-2002)]. Baku: Adil'oglu. {in Russian}.
15. Allahverdiev Ramil' Arif ogly. (2020) *Geopoliticheskie aspekty sovremennykh voennykh strategij vedushhih gosudarstv mira* [Geopolitical aspects of modern military strategies of the leading states of the world]. *Azimut nauchnykh issledovanij: jekonomika i upravlenie.* {in Russian}.
16. Bubnova N.I. (2019) *Novaja strategija nacional'noj bezopasnosti administracii Trampa: «konkurencija velikih derzhav» v centre vnimanija* [Trump Administration's New National Security Strategy: «Great Power Competition» in Focus]. *Rossija i sovremennyj mir.* {in Russian}.
17. Abbasbejli A. (2011) *Mirovaja politika* [Global politics]. Baku: Nurlar. {in Russian}.